

N:o 58.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1900, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt staden Kristianstad af ett till kronoparken Gamla Espet i Kristianstads län hörande område.

(I. A.)

Enligt hvad i en till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling remitterad proposition (n:o 72) af den 2 mars innevarande år meddelas, hade stadsfullmäktige i Kristianstad i en till Kongl. Maj:t stäld, den 8 mars 1898 dagtecknad skrift — med förmälan att direktionen öfver stadens hamn i Åhus hos stadsfullmäktige framhållit, hurusom det för nämnda hamn, hvilken staden under de senaste åren med stor uppoffring låtit ombygga och förbättra, vore af synnerlig vigt, att staden erhöle eganderätt till den del af den intill Helgeån gränsande kronoparken Gamla Espet, som vore belägen närmast än vid hamnens nuvarande område — anhållit, att staden måtte få i vederbörlig ordning förvärfva eganderätt till ett område af berörda kronopark, hvilket område, omfattande en areal af 4 hektar 19 ar 90 kvadratmeter, å en af förste landtmätaren J. A. Bergstedt öfver Åhus hamn år 1898 upprättad, ansökningen bilagd karta betecknades med egofigurerna n:is 1—11 och enligt ett ansökningen jemväl bifogadt värderingsinstrument uppskattades till ett värde af 2,709 kronor 50 öre.

Genom remiss anbefald att afgifva utlåtande öfver denna ansökning, hade domänstyrelsen inhemtat yttranden i ärendet från vederbörande skogstjenstemän, af hvilka revirförvaltaren afstyrkt bifall till ansökningen och såsom skäl härför anfört, bland annat, att afhändande af det ifrågavarande området, hvilket i en framtid borde såsom tomtområde inbringa kronan en betydande inkomst, skulle i mycket hög grad minska värdet af den återstående delen af kronoparken, som derigenom blefve afskuren från erforderliga viktiga lastageplatser, hvar till komme, att eldfara skulle hota kronoparken vid ångbåtars lossande och lastande äfvensom i följd af eldfarliga inrättningar, som kunde komma att anläggas å området.

Äfven öfverjägmästaren hade afstyrkt bifall till ansökningen på de af revirförvaltaren anförda skäl, hvarjemte öfverjägmästaren framhållit, att eldfaran vore för kronoparken af så mycket större betydelse, som markens ödeläggande på skog skulle förvandla densamma till ett flygsandsfält, som icke utan svårighet åter läte binda sig.

Sedan hamndirektionen i skrifvelse till stadsfullmäktige förmält, att direktionen ansåge förvärfvandet af ifrågasatta del af kronoparken vara af så stor vikt för hamnen, att, derest stadsfullmäktiges omförmälda ansökning icke skulle vinna bifall, staden borde söka att få inköpa kronoparken i dess helhet, samt att direktionen låtit verkställa utredning angående kronoparkens värde, på grund af hvilken utredning direktionen funnit 50,000 kronor vara skäligt pris för densamma, hade stadsfullmäktige i en till Kongl. Maj:t stäld, den 16 maj 1898 dagteknad skrift anhållit, att, derest Kongl. Maj:t icke skulle finna skäl bifalla stadsfullmäktiges förenämnda ansökning, staden måtte få inköpa hela kronoparken Gamla Espet för ett pris af 50,000 kronor, eller, om detta icke skulle bifallas, att stadsfullmäktige måtte beredas tillfälle att yttra sig öfver de vilkor, på hvilka eganderätten till nämnda kronopark kunde varda till staden öfverlåten; och hade domänstyrelsen anbefalts att afgifva utlåtande jemväl öfver denna ansökning.

Efter det skogstjenstemännen, hvilkas yttranden med anledning häraf af domänstyrelsen inforrats, förklarar sig anse en försäljning af kronoparken i dess helhet på grund af den ringa afkomst, kronoparken i kronans hand lemnade, såsom affär betraktad, för kronan fördelaktig, men tillstyrkt en noggrann uppskattning af kronoparken för utrönande af densammas värde, hade styrelsen gått i författning om verkställande af sådan uppskattning, afseende dels det område, som stadsfullmäktige enligt förstnämnda ansökning önskade förvärfva, dels ock kronoparken i dess helhet.

Af de utaf öfverjägmästaren på grund häraf upprättade värderingsinstrumenten inhemtades, bland annat, att förstnämnda område ofvan angifna egorymd, 4 hektar 19 ar 90 qvadratmeter, uppskattats till 14,902 kronor, samt att hela kronoparken, hvilken omfattade en areal af 120 hektar 80 ar, värderats till 102,228 kronor; och hade öfverjägmästaren i en vid värderingsinstrumenten fogad skrift förmålt, att han fortfarande funne sig icke böra tillstyrka en partiel försäljning af kronoparken, men ansåge stora skäl föreligga för kronan att till skäligt pris afhända sig kronoparken i dess helhet, dervid dock sådana vilkor angående skogens framtida skötsel borde bestämmas, att fara för sandflygt icke uppstode, såsom att skogen å visst område, synnerligast närmast hafsstranden, icke finge kalhuggas, utan endast gallras, att sandtägt icke verkställes, samt att marken, om den begagnades till åker, tomt, kaj eller dylikt, skulle på lämpligt sätt behandlas till förekommande af sandflygt, hvarförutom blifvande egare af kronoparken borde kännas skyldige respektera den jordinnehafvarne i Åhus socken genom kongl. bref den 19 november 1869 tillförsäkrade rätt till tångtägt utmed stränderna af kronoparken.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet, som på anmodan af domänstyrelsen afgifvit yttrande öfver stadsfullmäktiges berörda ansöknings, hade anfört, att, sedan hamnen i Åhus med stora kostnader och enligt af Kongl. Maj:t godkänd plan blifvit utvidgad och förbättrad, rörelsen vid hamnen i högst betydlig mån år efter år ökats och komme att än mer tilltaga, hvarigenom behovet af större utrymme för magasin, upplagsplatser och andra för handeln och sjöfarten nödiga bekvämligheter alltmer gjorde sig gällande. Detta behof hade visserligen i någon mån blifvit tillgodosedt derigenom, att Kongl. Maj:t enligt resolution den 7 februari 1890 medgifvit Kristianstad—Åhus jernvägsaktiebolag att från bolagets jernväg afsöndra och till staden för hamnen i Åhus afträda ett område af 7 hektar 78 ar 70 qvadratmeter vid Åhus station, men berörda område hade visat sig vara otillräckligt för den ökade rörelsen och vore enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvande meddelad upplysning nästan i dess helhet redan upptaget, hvarför Kongl. Maj:ts befallningshafvande funne behovet af ökad utrymme fullt ådagalagd. På grund häraf och med afseende å hvad skogstjenstemännen anfört mot försäljning från kronoparken af endast strandremsan hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkt, att kronoparken i dess helhet måtte till staden upplätas mot det pris, som kunde varda i vederbörlig ordning bestämdt.

I en till domänstyrelsen ingifven, den 20 april 1899 dagtecknad
Bih. till Riksd. Prot. 1900. 4 Saml. 1 Afd. 38 Häft.

skrift hade derefter hamndirektionen, jemte det direktionen framställt några anmärkningar mot den af öfverjägmästaren verkställda värderingen, anmält, att stadsfullmäktige uppdragit åt direktionen att meddela, att stadsfullmäktige vore villiga att, om afseende å de gjorda anmärkningarne mot värderingen icke komme att fästas, inköpa kronoparken till ett pris af 102,228 kronor, med förbindelse för staden att dels iakttaga hvad som kunde föreskrivas med hänsyn till skogens vård, dels ock bibehålla jordinnehafvarne i Åhus socken, med företrädesrätt för jordinnehafvarne i Åhus by, vid dem genom Kongl. Maj:ts särskilda beslut medgifven rätt att till deras eget behof från stränderna vid kronoparken mot ersättning insamla den tång, som dit drefves och icke för jordområdets skötsel erfordrades.

Sedan förenämnda två ansökningar af stadsfullmäktige i Kristianstad inkommit till Kongl. Maj:t, hade Åhus församlings kommunalstämma genom utsedde ombud i en till Kongl. Maj:t ingifven skrift anhållit, att Åhus kommun måtte för ett pris af 60,000 kronor få inköpa ifrågasvarande kronopark, eller, derest detta icke kunde medgifvas, utan kronoparken till annan upplätes, att Kongl. Maj:t måtte förordna, att de personer, tillhörande Åhus kommun, hvilka hittills haft rätt till tångtäkt och upplagsplatser för tång vid kronoparkens stränder äfvensom rätt att forsla tång öfver kronoparkens område, skulle förblifva i dessa sina rättigheter oförkränkta.

Efter det Kongl. Maj:t anbefalt domänstyrelsen att inkomma med utlåtande öfver sistnämnda ansökning, hade styrelsen infordrat yttrande från Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hvilken myndighet — med erinran att Kongl. Maj:t genom bref den 19 november 1869 medgifvit jordinnehafvarne i Åhus socken, med företrädesrätt för dem i Åhus by, att tills vidare för deras eget behof från stränderna vid kronans flygsandsplantering Gamla Espet mot viss afgift insamla den tång, som dit drefves och icke vore för flygsandsplanteringen och dervarande boställslägenhet erforderlig — förklarar, att, enär eganderätten till kronoparken icke syntes vara för Åhus kommun nödig samt kommunens förevarande framställning antagligen vore föranledd endast af farhåga, att jordinnehafvarne inom kommunen skulle genom kronoparkens försäljning gå miste om sin rätt till tångtäkt å densamma, Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge sig sakna skäl att frångå sin förut i anledning af stadsfullmäktiges i Kristianstad ofvanberörda ansökningar gjorda hemställan om kronoparkens försäljning till nämnda stad, men tillika framhållit den stora betydelse, tången hade för jordbruket i ortens torra och magra sandjord, samt nödvändigheten deraf, att den jordinnehafvarne i

Åhus kommun tillkommande rätt till tångtägt blefve skyddad vid kronoparkens försäljning.

Slutligen hade lotsstyrelsen i skrifvelse den 1 december 1899, med erinran att Kongl. Maj:t genom bref den 28 derföretgångne april medgifvit, att såsom bidrag till anläggande af en lotsbåthamn vid Åhus, hvarför kostnaden beräknats till 3,000 kronor, högst hälften deraf eller 1,500 kronor, finge utgå af behållna fyr- och båkmedel, dock att nämnda bidrag icke finge öfverstiga halfva anläggningskostnaden och skulle lemnas med vilkor, att lotsverket icke behöfde bidraga till hamnens underhåll, anhållit, att, då stadsfullmäktige i Kristianstad, på derom af styrelsen framställd förfrågan, förklarar sig villiga att på de af Kongl. Maj:t bestämda vilkor åtaga sig att vid ett å en styrelsens skrifvelse bilagd ritning öfver Åhus hamn angifvet område vid Helgeån å kronoparken Gamla Espet bygga och för framtiden underhålla en båthamn för Åhus lotsplats, Kongl. Maj:t täcktes medgifva, att den för den ifrågasatta båthamnen behöfliga strandplats, hvilken vore belägen på ett afstånd af omkring 130 meter innanför södra stenhamnarmens inre ända, finge till lotsstyrelsens disposition upplåtas.

Sedan domänstyrelsen erhållit befallning att jemväl öfver denna framställning afgifva utlåtande, hade styrelsen i särskilda utlåtanden af den 17 december 1899 yttrat sig öfver samtliga förenämnda ansökningar och dervid beträffande de af stadsfullmäktige i Kristianstad gjorda ansökningarne anfört hufvudsakligen följande. Faran för eldsolycka å kronoparken skulle, derest den väsentligaste delen af densamma förblefve i kronans hand och under dess omedelbara förvaltning, blifva mindre, än om kronoparken i sin helhet öfverginge i enskild ego, äfven om vilkor dervid fästes om en viss skogsbehandling. Om för tillgodo-seende af det utaf stadsfullmäktige framställda och af Kongl. Maj:ts befallningshafvande vitsordade behofvet af hamnområdets utvidgande ett visst strandområde till staden öfverlättes under vilkor, att området väl finge användas till hamnkaj med dertill hörande byggnader, såsom magasiner m. m., men att eldfarlig inrättning icke finge uppföras å detsamma, att den obebyggda delen af området skulle vara antingen odlad till åker eller trädgård eller hållas beväxt med löfskog, samt att i hvarje fall dylik skog skulle uppdragas längs gränsen mot den återstående delen af kronoparken å ett bälte om minst 10 meters bredd, skulle, enligt styrelsens förmenande, sannolikheten för spridning af eld från det nya hamnområdet blifva åtminstone ej större, utan snarare mindre än under nuvarande förhållanden vore fallet med afseende å den mot hamnen vettande delen af kronoparken, hvilken vore delvis

beväxt med lätt antändlig barrskog. Derest kronoparken i sin helhet afyttrades, skulle visserligen den erbjudna köpeskillingen gifva större ränta, än som motsvarade kronoparkens nuvarande afkastning, men, då kronoparkens värde vore beroende af dess belägenhet invid hamnen, i följd hvaraf densamma till en icke obetydlig del kunde användas till byggnadstomter, och större sannolikhet förefunnes för att detta värde under den närmaste tiden komme att ökas än minskas, vore det antagligt, att kronan vid en möjligen framdeles skeende, helst partiel afyttring af kronoparken skulle erhålla full ersättning för den förlust, som under tiden vållades i följd af kronoparkens ringa afkastningsförmåga vid skogsbruk. En brådstörtad öfvergång från den hittills varande stränga fredhållningen af kronoparksområdet till ett ganska fritt nyttjande af detsamma för annat ändamål än skogsbruk kunde dessutom medföra möjlighet af sandens bringande i flygt, under det att, vid områdets bebyggande så småningom, fara därför syntes vara utesluten. I följd häraf ansåge styrelsen, att endast ett mindre område utmed sjelfva hamnen, lämpadt efter behofvet för hamnområdets utvidgande, nu borde till staden öfverlätas.

Då emellertid det å ofvannämnda, af förste landtmätaren Bergstedt upprättade karta angifna område, som stadsfullmäktige önskade förvärfva för hamnområdets utvidgande, syntes styrelsen blifva, å ena sidan, för ändamålet otillräckligt så till vida, som dess ringa bredd icke medgäfvade anläggning af lastkajer med magasiner m. m., och, å andra sidan, utan angifven anledning blifvit på längden så utsträckt, att kronoparken derigenom komme att beröfvas sin såsom byggnadstomter värdefullaste strandmark, hade styrelsen å nyssnämnda karta med röd begränsning utmärkt ett till ytvidden större, men till figuren mera koncentreradt område, omfattande en areal af 4 hektar 59 ar, hvilket område styrelsen ansett väl egna sig för utvidgande af hamnområdet utan att taga i anspråk längre sträcka af stranden, än som, enligt styrelsens förmenande, kunde vara behöfligt; och hade styrelsen, med åberopande af hvad sålunda anförts, hemställt, att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta proposition derom, att staden måtte under angifna vilkor erhålla rätt att i den ordning, kongl. förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866 föreskrefve, från kronoparken förvärfva nämnda af styrelsen å kartan särskildt utmärkta område.

Beträffande den af lotsstyrelsen gjorda framställningen i fråga om upplåtelse af visst område å kronoparken för lotsverkets behof hade domänstyrelsen meddelat, att det område, som lotsstyrelsen önskade få

disponera, tillhörde kronojägarebostället å kronoparken, hvilket boställe på grund af kongl. bref den 2 juni 1899 blifvit från den 14 innevarande mars tills vidare utarrenderadt med skyldighet för arrendatorn att utan ersättning afstå den för båthamnens anläggning erforderliga plats, samt att hamndirektionen i Kristianstad i skrifvelse till domänstyrelsen anhållit om upplåtelse tills vidare för anläggning af en ny hamn för lotsbåtarne i Åhus af de områden, som å förenämnda, af förste landtmätaren Bergstedt upprättade karta betecknades med egofigurerna n:is 10 och 11, af hvilka det med n:o 11 betecknade området redan tagits i anspråk af staden samt det med n:o 10 utmärkta åtminstone till någon del afsåges i lotsstyrelsens nyssberörda ansökning och jemväl inginge i det område, som domänstyrelsen, enligt hvad ofvan nämnts, ansåge böra åt staden öfverlätas; och hade domänstyrelsen hemställt, att, derest det af styrelsen föreslagna området af kronoparken öfverlätas till staden Kristianstad, från detta område måtte undantagas så stor del af den med n:o 10 betecknade mark, som af lotsstyrelsen ansåges vara erforderlig till strandplats för lotsbåthamnen.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t, som funnit den af Åhus sockens kommunalstämma gjorda framställningen om inköp för kommunens räkning af kronoparken Gamla Espet icke till vidare åtgärd föranleda, nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

att det till berörda kronopark hörande område om 4 hektar 59 ar, hvilket funnes utmärkt med röd streckning å ofvan omförmälda, af förste landtmätaren Bergstedt upprättade karta, finge, med undantag af så stor del af den med egofiguren n:o 10 å kartan angifna mark, som lotsstyrelsen kunde finna erforderlig till lotsbåthamn, till staden Kristianstad för utvidgande af stadens hamn i Åhus försäljas mot köpeskilling, som skulle på stadens bekostnad bestämmas i den ordning, som i kongl. förordningen den 14 april 1866 vore föreskrifven i fråga om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt under vilkor i öfrigt:

att köpeskillingen skulle erläggas vid tillträdet och af staden till landträneriet i länet inbetalas;

att området icke finge bebyggas för annat ändamål, än som stode i samband med hamndriften, att derå icke finge uppföras byggnad med eldfarlig inrättning, att ett bälte af minst tio meters bredd utmed områdets gränser mot kronoparken skulle hållas beväxt med löfskog, och att de delar af området i öfrigt, hvilka icke toges i anspråk för hamnkaj, magasin eller andra för hamnen afsedda byggnader, för upplag af varor m. m. dylikt, skulle vara antingen odlade till åker eller trädgård eller ock beväxta med löfskog; samt

att rätt till tångtäkt å området strand skulle, utan ersättning till staden, vara förbehållen kronan för all framtid och jordinnehafvarne i Åhus socken, med företrädesrätt för dem i Åhus by, tills vidare och så länge de bibehöllos vid den dem enligt förenämnda kongl. bref den 19 november 1869 i detta afseende medgifna rätt; skolande i detta förbehåll jemväl inbegripas dels rätt till väg utmed och upplagsplatser för tånghemtning å nämnda strand, dels ock rätt till begagnande af väg öfver sjelfva hamnområdet, så länge sådan väg utan olägenhet för hamndriften kunde upplåtas;

och har Kongl. Maj:t tillika föreslagit Riksdagen att medgifva, att köpeskillingen för ifrågavarande område finge, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronolägenheter, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende föreslagit, får alltså hemställa,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.